

Mihin uskontunnustus perustuu

Keskusteluteologian sisällöstä kulminoituu usein uskontunnustukseen. Toisten mielestä apostolinen tunnustus kertoo meille täysin uskon tärkeimmän sisällön. Toisten mielestä taas se on järkeilyn tulosta ja Raamatun elävän uskon vastakohta. Mikä siis on Raamatun ja tunnustuksen suhde?

Pääsiäisuskon äärellä

Kun Paavali kohdassa Room. 10:9 puhuu pelastavasta uskosta, hän viittaa lyhyeen uskonlausumaan ”Jumala on herättänyt hänet kuolleista”. Samanlainen lyhyt maininta Jeesuksen herättämisestä tai ylösnousemuksesta esiintyy lukuisia kertoja Uudessa testamentissa. Kyseessä on selvästikin kastetunnustus, koska siihen tunnustaudutaan saman kohdan mukaan huudahduksella: ”Jeesus on Herra”. Paavalin mukaan pelastava usko perustuu siten pääsiäisen ihmeeseen. Ristiinnaulittu on herätetty kuolleista. Ylösnousseena hänelle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä, eli hänestä on tullut Herra.

Pääsiäisusko näkyy hieman laajempaan kohdassa 1. Kor. 15:3–5, missä Paavali lainaa tunnustusta perustellessaan Jeesuksen ylösnousemusta. Jeesuksen kuolema ja ylösnousemus tulevat nyt esille kärsimyskertomuksen järjestyksessä.

*Kristus kuoli meidän syntiemme vuoksi,
niin kuin oli kirjoitettu,
hänet haudattiin,
hänet herätettiin kuolleista kolmantena
päivänä, niin kuin oli kirjoitettu,
ja hän ilmestyi Keefakselle...*

Pelastuksen sanoma yhdistettiin lisäksi käsitykseen kolmiyhteisestä Jumalasta. ”[M]eillä on vain yksi Jumala, Isä. Hänestä on kaikki lähtöisin, ja hänen luokseen olemme matkalla. Meillä on vain yksi Herra, Jee-

sus Kristus. Hänen välityksellään on kaikki luotu, niin myös meidät.” (1. Kor. 8:6).

Tähän kolmiyhteisen Jumalan työhön Paavali itse osallistui apostolintehtävässään. Hän koki suorastaan toimittavansa vertauskuvallisesti papillista tehtävää tuodessaan uskovista kiitosuhrin Jumalalle.

”Jumala on armossaan kutsunut minut Kristuksen Jeesuksen palvelijaksi kansojen keskuuteen, toimittamaan Jumalan evankeliumin pyhää pappispalvelua, jotta maailman kansoista tulisi Jumalalle mieluinen, Pyhän Hengen pyhittämä uhri.” (Room. 15:15–16). Isä Jumala on lähettänyt Paavalin matkaan. Poika Jumala on hänen sanomansa sisältönä, ja Pyhä Henki Jumala pyhittää evankeliumilla ihmiset pelastukseen.

Apostolien jälkeen

Apostolien ajan ja Uuden testamentin kirjoitusten jälkeen kristillinen oppi muotoiltiin kirkossa saman mallin mukaisesti. Esimerkiksi Apostolisten isien kirjoituksissa esiintyy kolminaisuuteen perustuvia kastetunnustuksia. Didakhe eli Kahden toista apostolin opetus neuvoa kastajaa: ”Valele päähän kolmesti vettä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.” (Did. 7:3).

Syyrian Antiokian piispan ja marttyyri Ignatioksen kirjeestä efesolaisille löytyy teksti: ”Olettehan te Isän temppelein kiviä, valmistetut Isän Jumalan rakennusta varten, ja Jeesuksen Kristuksen nostolaitte, risti, nostaa teitä korkeuksiin, köytenä Pyhä Henki.” (Ign. Ef. 9:1).

Ignatios kirjoitti kirjeensä matkustessaan Roomaan tuomittavaksi uskostaan. Kirjeet on kirjoitettu siis noin vuonna 110. Näissä kirjeissä on myös pidempiä tunnustuksia. Ignatioksen kirjeestä tralleslaisille,

luvusta 9:

Olkaa siis kuuroja, milloin joku puhuu teille eikä tiedä mitään Jeesuksesta Kristuksesta, joka on Daavidin sukua, Mariasta syntynyt, joka todella syntyi, söi ja joi, todella sai vainon osakseen Pontius Pilatuksen aikana, todella ristiinnaulittiin ja kuoli, taivaassa maassa ja maan alla olevien nähden, hänestä, joka myös todella herätettiin kuolleista, kun hänen Isänsä hänet herätti; aivan vastaavalla tavalla on Isä Kristuksessa Jeesuksessa herättävä myös meidät, jotka uskomme häneen, ja ilman häntä ei meillä todellista elämää olekaan.

Vaikka Ignatioksen kohta muistuttaa jo varsin paljon meidän uskontunnustustamme, se ei kuitenkaan toistu hänen kirjeisään aivan samassa muodossa.

Kohti kirkon Apostolista uskontunnustusta

Lyonin piispa Irenaeusta pidetään yleisesti toisen vuosisadan kristillisistä opettajista suurimpana. Hän kirjoitti 180-luvulla gnostilaisvastaisen suurteoksensa ”Tiedon nimellä kulkevan valheen paljastaminen ja kumoaminen”. Tässä teoksessa on ensi kertaa yhdistettynä lyhyehkö trinitaarinen kaava ja Kristukseen keskittyvä itsenäinen pelastushistoriallinen tunnustus.

Sillä kirkko, vaikka se on hajallaan kautta koko maailman ja yhtä kaukana kuin maan ääret, on vastaanottanut apostoleilta ja heidän opetuslapsiltaan, heidän välittämänään, uskon yhteen Jumalaan, Isään kaikkivaltiaaseen, joka on tehnyt taivaan ja maan ja meret ja kaikki mitä niissä on; ja yhteen Kristukseen, Jumalan Poikaan, joka tuli lihaksi meidän pelastumiseksemme; ja Pyhään Henkeen, joka profeettojen kaut-

ta julisti rakastetun Herramme pelastavia lahjoja, tulemista, syntymistä Neitsyt Mariasta, kärsimistä ja kuolleista nousemista ja lihallista taivaaseen ottamista, ja hänen toista tulemistaan taivaista Isän kunniaassa täyttämään kaikki ja kohottamaan koko ihmiskunnan...niin, että hän suorittaisi oikean tuomion ihmisten keskuudessa.

(Adversus haereses I, 10, 1)

Ensimmäinen tuntemamme laaja uskontunnustus, joka on tarkoitettu sanasta sanaan samana toistettavaksi on Hippolytos Roomalaisen ”Apostolisessa traditiossa”, noin vuodelta 215. Se on Rooman seurakunnan vanha kastetunnustus. Muotona siinä onkin joukko kastekysymyksiä, jotka kertovat Rooman seurakunnan käytännöistä luultavimmin 100-luvun lopusta.

Uskotko Jumalaan Isään kaikkivaltiaaseen?

Uskotko Kristukseen Jeesukseen,

Jumalan Poikaan,

joka on syntynyt Pyhästä Hengestä Neitsyt Mariasta,

ja ristiinnaulittu Pontius Pilatuksen aikana,

ja kuoli ja haudattiin

ja nousi kolmantena päivänä kuolleista

ja astui taivaisiin ja istuu Isän oikealla

puolen

tullen tuomitsemaan eläviä ja kuolleita?

Uskotko Pyhään Henkeen ja pyhään kirkkoon ja lihan ylösnousemukseen?

(Apostolinen traditio 21)

Apostolinen uskontunnustuksemme nousee siten suoraan Raamatun teksteistä. Se ei ole kirkon keksintöä, vaan pikeminkin kirkon halu säilyttää Raamatusta löytyvä uskon keskus. Juuri siksi kristilliset kirkot määrittävät juuri tunnustuksen hyväksymisen perusteella.

Timo Eskola